

השוק לדגי נוי בצ'כיה - דו"ח סיור 26 - 30 ביוני 2009

טל שלומי - היחידה לחקר שווקים, הרשות לתכנון, משרד החקלאות ופיתוח הכפר
שנאן הרפז - המחלקה למדגה ועופות המכון לחקר בע"ח מנהל המחקר החקלאי

הסיור התבצע כחלק מתוכנית מו"פ מונחה שיווק בנושא פיתוח פרוטקול לגידול בשבי של דגי נוי ימיים של קרן המדען הראשי במשרד החקלאות.

תקציר

צ'כיה נמנית על היצרניות החשובות בעולם של דגי נוי, והמקור השני בחשיבותו ליבוא דגי נוי למדינות האיחוד האירופי. ככזאת צ'כיה הינה שחקנית מרכזית בשוקי היצוא הפוטנציאליים ליצוא דגי נוי מישראל.

במסגרת הסיור שנערך בצ'כיה בנושא דגי נוי בחודש יוני 2009 נאסף מידע על מבנה הענף, שיטות הגידול, מבנה המסחר בשלבים שונים של שרשרת השיווק ואפיקי היצוא. כמו כן ניסינו ללמוד על המגמות וההתפתחויות הצפויות בגידול דגי נוי ויצואם מצ'כיה בשנים הקרובות. תמונת המצב ביצוא דגי הנוי מצ'כיה למערב אירופה, משפרת את יכולתנו להעריך את ההזדמנויות והסיכונים הניצבים בפני המשך פיתוח הענף בישראל וכן יכולה לשמש ככלי נוסף בעת קביעת קווים מנחים להמשך המחקר והפיתוח של ענף גידול דגי הנוי כענף יצוא חדש בחקלאות הישראלית.

לצ'כיה מסורת ארוכה בגידול וריבוי דגי נוי טרופיים. גידול של דגי נוי בהיקפים קטנים על ידי חובבים התפתח בצ'כיה עוד בתקופת השלטון הקומוניסטי כמקור הכנסה נוסף.

צ'כיה הפכה לחלק מהאיחוד האירופי בשנת 2004 אך עדיין לא הצטרפה לגוש האירו. בין השינויים המשפיעים על היצוא נמנים פתיחת הגבולות בין צ'כיה לרוב חברות האיחוד (לא כולל בריטניה ואירלנד), המאפשרת לאזרחי צ'כיה לנוע בחופשיות מלאה וללא ביקורת גבולות וביטול כל המכסים בין צ'כיה לשאר החברות באיחוד.

חופש התנועה באיחוד האירופי מקל על יצוא דגי נוי מצ'כיה למדינות מערב אירופה.

על פי נתוני ה FAO לשנת 2007 צ'כיה היא היצואנית השלישית בחשיבותה בעולם בתחום דגי הנוי, עם יצוא בערך של כ 23.5 מיליון דולר FOB. קודמות לה סינגפור עם יצוא בערך של כ.661 מיליון דולר

FOB ומלזיה עם יצוא בערך של כ.251 מיליון דולר FOB. סינגפור הינה מרכז ליצוא מחדש של דגים ממדינות נוספות באסיה ואינה המקור לכל הדגים המיוצאים ממנה.

בחמש השנים האחרונות היה ערך היצוא של דגי הנוי בצ'כיה יציב למדי. ב 2008 היו צרפת וגרמניה היעדים החשובים ביותר ליצוא דגים מצ'כיה עם יצוא בערך של כ 4.9 מיליון אירו וכ 4.7 מיליון אירו, בהתאמה, ולאחריהן איטליה, בריטניה וספרד.

על פי ההערכות של חברות יצוא בצ'כיה, צ'כיה היא הספקית החשובה באירופה של דגי נוי מגידול בשבי. על פי אותן הערכות, מקורם של כ 90% מהדגים מריבוי בשבי באירופה הוא מצ'כיה. בצ'כיה קיימים כ 1,000 מינים ובנוסף עוד כ 1,000 זנים של דגי נוי המרובים בשבי בגידול מקומי.

לדברי היצואנים, קבוצת משריצי החיים חשובה בשוק האירופי, אך נמצאת רק במקום החמישי בערך המכירות.

מבין מטילי ביצים הדגים החשובים ביותר בהיקפי הסחר הם קבוצות הטטרות על סוגיהם השונים כגון (*Hyphessobrycon*; *Gymnocorymbus*) ועל מאות המינים השונים והמגוונים שלהם. המוכרים שביניהם הניאון טטרה (Neon tetra) והקרדינל טטרה (Cardinal tetra) או בשמם המדעי *Paracheirodon innesi* (ניאון) ו *Paracheirodon axelrodi* (קרדינל). כארבעים אחוזים מהמכירות באירופה הן של דגים מקבוצת הטטרות.

מבין משריצי החיים הגופי (guppy) או בשמו המדעי *Poecilia* הוא החשוב ביותר והנפוץ ביותר הוא המין *Poecilia reticulata*. גידול משריצי חיים בציכיה נמצא בירידה בגלל עליה בעלויות היצור, הצורך בנפח מים גדול והמחירים היחסית נמוכים עבורם. יש גם יבוא מפולין של משריצי חיים לציכיה.

היקף המכירות של דגים מהמין ניאון טטרה גדול פי עשרה מזה של דגי הגופי (guppy). קרפיוני הנוי - דגי קוי (*Cyprinus carpio* (Koi) ודגי הזהב (*Carassius auratus*): משווקים רק מגידול ציכי בשל האישורים הוטרינרים הנדרשים.

בעת הסיור ראינו אצל המגדלים דגים ממינים רבים ומגוונים כולל זנים רבים של המינים הללו: זברה דניו (*Brachydanio rerio*), פלטים (*Xiphophorus*), מולים (Molly) השייכים אף הם כמו הגופי ל *Poecilia*, סייפנים (swordtail) כשהנפוץ ביותר היה *Xiphophorus helleri*, גופי (guppy) על שלל הזנים, מבין מטילי הביצים ראינו בעיקר דגים מקבוצת הטטרות, בהם ניאון טטרה (Neon tetra), זנים של דגי קרב סיאמיים (*Betta splendens*). בנוסף ראינו מינים רבים של דגים ממשפחת הציקלידים (*Cichlidae*) בהם ציקלידים ממרכז ודרום אמריקה כגון דגי סקלר *Pterophyllum scalare* אפיסטוגרמות *Apistogramma* כולל רמירזי *Microgeophagus ramirezi*, דיסקוסים (יחסית פשוטים) *Symphysodon*. ציקלידים אפריקאים הן מאגם טנגניקה והן מאגם מלאווי בעיקר *Haplochromis* ו *Aulonocara*. כן ראינו מיני קורידורס (*Corydoras*), רוזיברב *Rosy barb*, *Puntius conchonius*, סומטרות *Rasbora sumatrana*, רזבורות *Microrasbora* וגורמי (*Colisa sp.*) Gourami.

מהשפמנונים ראינו אנציסטרוסים (*Ancistrus*) ופלקוסטומוסים *Plecostomus* בציכיה אין כל סיוע ממשלתי לענף. כמו כן, אין הכוונה ממשלתית או מו"פ במימון ציבורי. במוסדות האקדמיים נערכים מחקרים בתחום גידול דגי המאכל אך לא בדגי הנוי. למרות חשיבותה של ציכיה בגידול ובמסחר של דגי נוי טרופיים השוק לדגי נוי ימיים בציכיה עדיין אינו מפותח.

בפראג קיימות שתיים או שלוש חנויות קמעוניות בלבד המתמחות בשיווק דגים ויצורי נוי ימיים. הדגים ויצורי הנוי הימיים המשווקים בציכיה מיובאים ממגוון מקורות כגון: אינדונזיה, באל, טיוואן ועוד. מטיוואן מייבאים דגי נוי ימיים מגידול בשבי, שמענו גם אודות ניסיון לייבא מישראל.

אין זה מן הנמנע כי בעתיד יתפתח בציכיה ענף חדש בתחום דגי הנוי - ריבוי וגידול של דגי נוי ימיים בשבי. פיתוח כזה יוכל להישען על הידע הרב הקיים בקרב המגדלים הציכיים בגידול דגי נוי ועל התשתית הלוגיסטית וקשרי המסחר של ענף דגי הנוי בציכיה. בנוסף, מגדלי דגי נוי ימיים בציכיה יהנו מיתרון יחסי על פני היצואנים מישראל מעצם קרבתם לשוקי מערב אירופה יחד עם זאת על פי התרשמותנו אין תשתית מתאימה להתפתחות כזו שכן אין תמיכה ממשלתית והעלויות הנדרשות להקמת חווה כזו גבוהות מהעלויות בחווה לגידול דגי נוי של מים מתוקים. בנוסף מבנה השיווק לא מותאם לכך שכן הסיטונאים מתמחים בדגי מים מתוקים ואינם מחזיקים במערך הדרוש לאחזקה וטיפול בדגי הנוי הימיים.

מבוא

צ'כיה נמנית על היצרניות החשובות בעולם של דגי נוי, ומקור ההספקה השני בחשיבותו לדגי נוי במדינות האיחוד האירופי. ככזאת צ'כיה הינה שחקנית מרכזית בשוקי היצוא הפוטנציאליים ליצוא דגי נוי מישראל. בעבודה זו מובא מידע שנאסף במסגרת הסיוור על מבנה הענף, שיטות הגידול, מבנה המסחר בשלבים שונים של שרשרת השיווק ואפיקי היצוא. כמו כן, ניסינו ללמוד על המגמות וההתפתחויות הצפויות בגידול דגי נוי ויצואם מצ'כיה בשנים הקרובות. תמונת המצב ביצוא דגי הנוי מצ'כיה למערב אירופה, משפרת את יכולתנו להעריך את ההזדמנויות והסיכונים הניצבים בפני המשך פיתוח הענף בישראל וכן יכולה לשמש ככלי נוסף בעת קביעת קווים מנחים להמשך המחקר והפיתוח של ענף גידול דגי הנוי כענף יצוא חדש בחקלאות הישראלית. הסיוור התבצע כחלק מתוכנית מו"פ מונחה שיווק בנושא פיתוח פרוטוקול לגידול בשבי של דגי נוי ימיים של קרן המדען הראש¹.

צ'כיה - רקע היסטורי וכלכלי

צ'כיה נוסדה עם היפרדותה של צ'כוסלובקיה בשנת 1993 לשתי מדינות, צ'כיה וסלובקיה. מספר אירועים היסטוריים עצבו את אופיה וכלכלתה הנוכחית. בשנת 1948 עלתה לשלטון בצ'כוסלובקיה המפלגה הקומוניסטית, אך בהמשך חתרו מנהיגיה לליברליזציה בשלטון, שאיפות אלה היו המניע לפלישת כוחות ברית וארשה בשנת 1968 ("האביב של פראג"). הפלישה הגיעה לקיצה ב-1989 ("מהפכת הקטיפה"). בשנת 1999 הצטרפה צ'כיה לברית נאטו והפכה לחלק מהאיחוד האירופי בשנת 2004 אך עדיין לא הצטרפה לגוש האירו משום שכלכלתה אינה עומדת בתנאים המופיעים באמנת מאסטריכט.

בין השינויים המשפיעים על היצוא נמנים פתיחת הגבולות בין צ'כיה לרוב חברות האיחוד (לא כולל בריטניה ואירלנד), המאפשרת לאזרחי צ'כיה לנוע בחופשיות מלאה וללא ביקורת גבולות וביטול כל המכסים בין צ'כיה לשאר החברות באיחוד. צ'כיה גובלת בגרמניה, פולין, סלובקיה ואוסטריה. גבולותיה עם כל שכנותיה פתוחים. שטחה של צ'כיה 78,866 קמ"ר, אוכלוסייתה של צ'כיה מונה כ-10 מיליון תושבים. התל"ג בשנת 2008 היה כ-217 מיליארד דולר שהם כ-21,251 דולר לנפש ושיעור צמיחתו 3.9% (CIA).

ענף דגי הנוי בצ'כיה

התפתחות יצוא דגי הנוי מצ'כיה: ערך היצוא ויעדים עיקריים

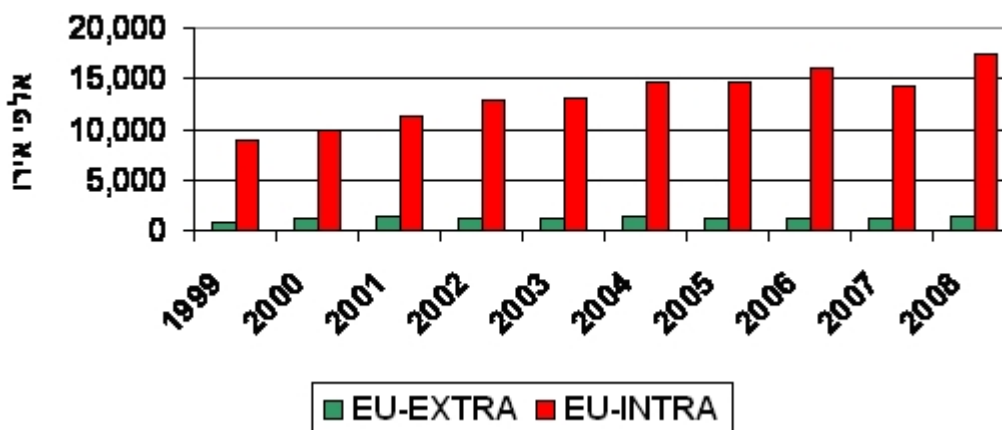
לצ'כיה מסורת ארוכה של גידול וריבוי דגי נוי טרופיים. גידול של דגי נוי בהיקפים קטנים על ידי חובבים התפתח בצ'כיה עוד בתקופת השלטון הקומוניסטי כמקור הכנסה נוסף. חופש התנועה באיחוד האירופי מאז הצטרפותה לאיחוד מקל על יצוא דגי הנוי מצ'כיה למדינות מערב אירופה. עם זאת, לדברי חברות היצוא הגדולות, קלות התנועה הטיבה בעיקר עם היצואנים הקטנים והביאה לגידול בתחרות בין היצואנים הקטנים לחברות הגדולות. שינוי נוסף הוא הדרישה לעמידה בתקנות של האיחוד האירופי, המחייבת התאמה של שיטות הגידול והיצוא. תקנות חדשות נקבעות בתדירות גבוהה יחסית ועל המגדלים והיצואנים לעמוד בשינויים המתרחשים לעיתים מזומנות.

למרות יציאה של חלק מהמגדלים הקטנים מהענף בגלל ירידה ברווחיות לא ניכרת ירידה בנתוני היצוא. לכך יכולות מספר סיבות, כגון: גידול בהיקף היצוא בעקבות התפתחות יצוא מחדש של מינים מיובאים (מגמה חדשה יחסית) וכן גידול בערך היצוא, בעקבות עליה ברמת החיים ובמחירים של מינים מגידול מקומי. על פי נתוני ה-FAO לשנת 2007, צ'כיה היא היצואנית השלישית בחשיבותה בעולם, עם

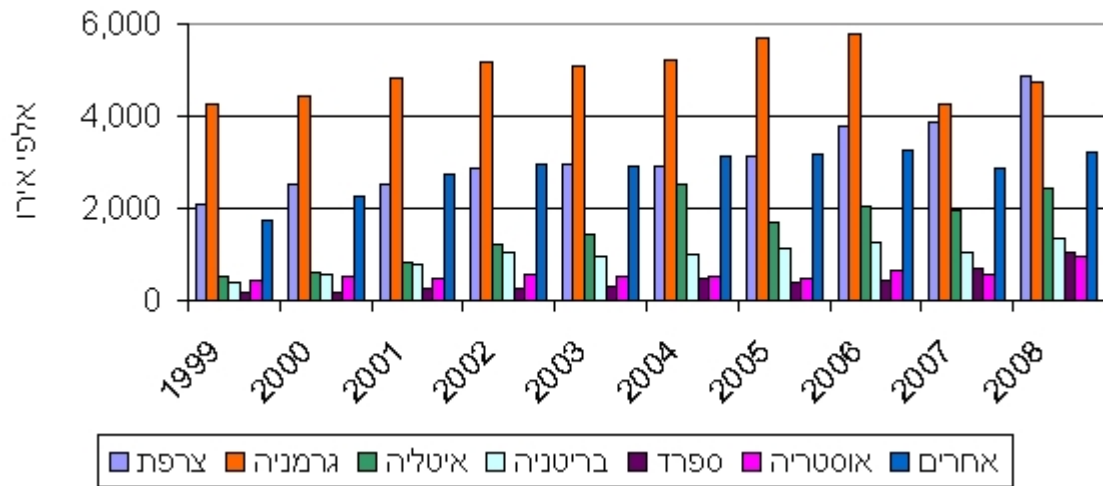
יצוא בערך של כ-23.5 מיליון דולר FOB. קודמות לה סינגפור עם יצוא בערך של כ-166 מיליון דולר FOB ומלזיה עם יצוא בערך של כ-125 מיליון דולר FOB. סינגפור הינה מרכז ליצוא מחדש של דגים ממדינות נוספות באסיה ואינה המקור לכל הדגים המיוצאים ממנה. על פי נתוני המכס של האיחוד האירופי יוצא מציכיה בשנת 2008 דגי נוי בערך של כ-18.6 מיליון אירו FOB.

רובו של היצוא מציכיה, כ-17.4 מיליון אירו FOB ב-2008, מופנה ליעדים באיחוד האירופי (תרשים מס' 1). צ'כיה הינה המקור השני בחשיבותו ליבוא דגי נוי לאיחוד האירופי (EU-15), קודמת לה סינגפור, ממנה יובאו דגי נוי בערך של 28.1 מיליון אירו CIF, חלקם יצוא חוזר ממדינות אחרות באסיה (Eurostat). בחמש השנים האחרונות היה ערך היצוא של דגי הנוי בצ'כיה יציב למדי. צרפת וגרמניה היו ב-2008 היעדים החשובים ביותר ליצוא דגים מציכיה עם ערך יצוא של כ-4.9 מיליון אירו FOB וכ-4.7 מיליון אירו FOB, בהתאמה, ולאחריהן איטליה, בריטניה וספרד (איור 2). על פי הערכות של חברות יצוא בצ'כיה, צ'כיה היא הספקית החשובה באירופה של דגי נוי מגידול בשבי. על פי אותן הערכות, מקורם של כ-90% מהדגים מריבוי בשבי באירופה הוא מציכיה. בצ'כיה קיימים כ-1,000 מינים ובנוסף עוד כ-1,000 זנים של דגי נוי המרובים בשבי בגידול מקומי.

לאחרונה החלו חברות יצוא בצ'כיה לעסוק גם ביצוא מחדש של דגים שמיובאים ממדינות נוספות. על פי ההערכות מקורם של 80% - 85% מהדגים המיוצאים מציכיה הוא בגידול מקומי והיתרה מיובאת ומיוצאת מחדש. גידול בשבי של דגי נוי ויצואם מתקיים באירופה גם בגרמניה ובסלובקיה אך בהיקפים פחותים בהרבה. ערך יצוא דגי הנוי מגרמניה הגיע ב-2008 לכ-3.1 מיליון אירו FOB ומסלובקיה לכ-12,500 אירו FOB בלבד (Eurostat). מעניין לציין כי לא מתקיים מסחר, בין צ'כיה לרוסיה בענף דגי הנוי. לכך מספר סיבות, ביניהן, רתיעה של אזרחי צ'כיה מקשר כלשהו עם רוסיה, סיכוני סחר וככל הנראה רמת ביקושים נמוכה.

איור 1: התפלגות היצוא של דגי נוי של מיס "מתוקים" מציכיה ליעדים באיחוד האירופי (EU15) ומחוצה לו, באלפי אירו FOB

איור 2: ערך היצוא של דגי נוי של מים "מתוקים" מציכיה לפי יעדים עיקריים, אלפי אירו FOB

סיכום הסיור

הסיור כלל ביקור אצל מספר מגדלים בעלי היקפי יצור שונים, ביקור בשוק לחובבים בעיר Kolin, ביקור בחברה למסחר בדגי נוי ימיים ופגישות בשלוש חברות יצוא. מאפייני החברות המשווקות דגי נוי בציכיה בהן ביקרנו מוצגים בטבלה מס 1.

גידול וריבוי של דגי נוי בציכיה

הענף בציכיה נהנה מהקרבה ללקוחות במערב אירופה, ממוניטין של רמה מקצועית גבוהה (ואחוזי תמותה נמוכים) ואמינות במסחר. למרות זאת, על פי דו"ח מ-2001 תחרותיות היצוא מציכיה בירידה: בין השנים 1984 ל-2000 התייקרו המים בציכיה ביותר מפי עשרה ועלות העבודה יותר מהוכפלה (Olivier 2001). עם הצטרפותה של צ'כיה לאיחוד האירופי עלתה רמת המחירים הכללית בציכיה ולכך השפעה גם על מחירי הדגים המיוצאים מציכיה. על פי הנאמר בפגישות, מזה עשר שנים החברות הקטנות מתקשות להתמודד עם השינוי הכלכלי. ככל הנראה, המשבר הכלכלי העכשווי ושחיקת האירו בהשוואה לקורונה הציכית יגרמו ליציאה מהענף של חברות יצוא קטנות נוספות ולפגיעה ברווחיותן של הגדולות שבהן.

טבלה 1 : סיכום הפגישות ותיאור החברות בהן בקרנו

א'	ב'	Mořské akvárium ⁶	ד'	חברה
		מתמחה		אפיון
יצואן, לדבריו בצי'יה עוד כ 10 חברות בהיקף המסחר שלו וכ 5-7 חברות בהיקף מסחר גדול יותר	יצואן מבין הגדולים בצי'יה. ערך יצוא שנתי של כ 5-6 מיליון אירו	בהתקנה ותחזוקה של אקווריומים ימיים ובמכירה של ציוד אקווריומים, מזון דגים ויצורי נוי ימיים בתצוגה כ 20 מינים וזנים. בקטלוג כ 300	חברה משפחתית גידול בקנה מידה קטן (כ 1,500 דגים בחודש) ויצוא עצמאי לקמעונאים בגרמניה	
כ 1,000 מינים	כ 1,000 מינים		כ 10 מינים	מינים במסחר
כ 2,000 (מתוכם בין 150-200 בשבוע נתון)	כ 2,000 (מתוכם כ- 250 בשבוע נתון)		כ 10 מינים	מספר ספקים כולל
כ 200 אלף בשבוע	400 אלף בשבוע		4,000-6,400 בשבוע	יכולת אריזה
אחת לשבוע-עד אחת לחודש	אחת לשבוע		אחת לשבוע 10 ימים	תדירות רכישה מספק
30-50 לקוחות			כ 5 חנויות קמעוניות	מספר לקוחות בשבוע
7-8 מכוניות בשיא עוסק גם בשטעון Transshipping	8-10 מכוניות מכוניות בשיא		רכב אחד, פעם בעשרה ימים	הקף משלוחים שבועי
עוסקים גם ביבוא וביצוא מחדש	עוסקים גם ביבוא וביצוא מחדש	מחירון לצרכן באתר האינטרנט	מייצא דגים מגידול עצמי וממספר מגדלים נוספים, ישירות לקמעונאיים בגרמניה	פרטים נוספים

בצי'יה שלושה סוגים של מגדלים : האחד, מגדלים חובבים אשר להם הגידול מהווה מקור הכנסה שולי, השני מגדלים מקצועיים אשר פרנסתם מגידול דגים וריבויים אשר עובדים לבד או ביחידה המשפחתית, ולאחרונה נוסף גם הסוג השלישי - חוות קטנות המעסיקות מספר קטן של עובדים. למגדלים הקטנים ביותר 15 - 10 מיכלים לגידול ולגדולים שבהם כ-100 מיכלים ויותר. מגדלים קטנים עד בינוניים מרבים ומגדלים כ-7 - 8 מינים בחלקם ממספר זנים, מגדלים גדולים מגדלים 30 - 20 מינים, בחלקם גם כן ממספר זנים. למרות ריבוי המגדלים הקטנים אין הם נוהגים לשתף זה את זה בידע המקצועי. קיימים שיתופי פעולה עסקיים בין מגדלים קטנים שמטרתם השלמת המגוון והתארגנות להובלה משותפת של דגים ליצוא.

מגוון מינים וקבוצות חשובות במסחר

קיימים בגידול בציכיה כ-1,000 מינים ובנוסף עוד כ-1,000 זנים. לדברי היצואנים, קבוצת משריצי החיים חשובה בשוק האירופי, אך נמצאת רק במקום החמשי בערך המכירות. מבין מטילי ביצים הדגים החשובים ביותר בהיקפי הסחר הם קבוצות הטטרות על סוגיהם השונים כגון (Hyphessobrycon;) Neon tetra) והקרדינל טטרה (Cardinal tetra) או בשמם המדעי *Paracheirodon innesi* (ניאון) ו *Paracheirodon axelrodi* (קרדינל). כארבעים אחוזים מהמכירות באירופה הן של דגים מקבוצת הטטרות.

מבין משריצי החיים הגופי (Guppy) או בשמו המדעי *Poecilia* הוא החשוב ביותר והנפוץ ביותר הוא המין *Poecilia reticulata*. גידול משריצי חיים בציכיה נמצא בירידה בגלל עליה בעלויות היצור, הצורך בנפח מים גדול והמחירים היחסית נמוכים עבורם. יש גם יבוא מפולין של משריצי חיים לציכיה. היקף המכירות של דגים מהמין ניאון טטרה גדול פי עשרה מזה של דגי הגופי (guppy).

בדגי האנציסטרוס (*Ancistrus*) יש ביקוש לדגים מגידול צ'כי כאשר אין אספקה מברזיל. לעיתים המגדלים הציכיים נאלצים להחזיק בדגים הללו חודש נוסף כי אין ביקוש עקב אספקה מתפוסות בטבע בעונות השחונות בהן קל לתפוס את הדגים. דגי אנציסטרוס בגודל 3 ס"מ נמכרים ליבואן בחו"ל ב-0.8 אירו היחידה.

קרפיוני הנוי - דגי קוי (*Cyprinus carpio* (Koi) ודגי הזהב (*Carassius auratus*): משווקים רק מגידול צ'כי בשל האישורים הוטרינרים הנדרשים.

בעת הסיור ראינו אצל המגדלים דגים ממינים רבים ומגוונים כולל זנים רבים של המינים הללו: זברה דניו (*Brachydanio rerio*), פלטים (*Xiphophorus*), מולים (Molly), השייכים אף הם כמו הגופי ל *Poecilia*, סייפנים (swordtail) כשהנפוץ ביותר היה *Xiphophorus helleri*, גופי (Guppy) על שלל הזנים, מבין מטילי הביצים ראינו בעיקר דגים מקבוצת הטטרות, בהם ניאון טטרה (Neon tetra), זנים של דגי קרב סיאמיים (*Betta splendens*). בנוסף ראינו מינים רבים של דגים ממשפחת הציקלידים (*Cichlidae*) בהם ציקלידים ממרכז ודרום אמריקה כגון דגי סקלר *Pterophyllum scalare* אפיסטוגרמות *Apistogramma* כולל רמירזי *Microgeophagus ramirezi*, דיסקוסים (יחסית פשוטים) *Symphysodon*, *discus*. ציקלידים אפריקאים הן מאגם טנגניקה והן מאגם מלאווי בעיקר *Haplochromis* ו *Aulonocara*. כן ראינו מיני קורידורס (*Corydoras*), רוזיברב *Rosy barb*, *Puntius conchonius*, סומטרות *Rasbora sumatrana*, רזבורות *Microrasbora* וגורמי (*Colisa sp.*) Gourami.

מהשפמנונים ראינו אנציסטרוסים (*Ancistrus*) ופלוקוסטומוסים *Plecostomus*.

שיטות גידול

התרשמנו כי הגידול נעשה בשיטות פשוטות וזולות ככל האפשר. אצל מגדלים רבים עדיין מקובל להשתמש במזון חי (פלנקטון, זחלי יתושים, Tubifex וכו') שנאסף בטבע. בחצרו של אחד המגדלים יש אף בריכה המשמשת לגידול זחלי יתושים ודפניות. מזון חי, הינו מזון איכותי ביותר אך הוא מהווה מקור להעברת מחלות. מזון טרי מהטבע נרכש גם מפולין ומאוקראינה ומובל קפוא. מכירת עודפים של מזון שנאסף

מהטבע מהווה מקור הכנסה נוסף למגדלים. ק"ג של מזון קפוא שנאסף מן החי נמכר ב-40-20 קורונות ציכיות (כ-8 - 4 ש"ח).

באחת מחברות היצוא הגדולות גרסו כי עדיין נעשה שימוש נרחב במזון חי הנאסף בטבע. לעומתם, בחברת יצוא אחרת דיווחו כי רוב המגדלים עברו לשימוש במזון קנוי. יש קושי באיסוף מזון מן החי בגלל העברת מחלות ובגלל ששטחי השלוליות והאגמים עברו לבעלות פרטית. כמו כן לחוות גדולות לא מתאים לאסוף מזון בטבע. לאחת החברות שיתוף פעולה עם החברה Dr. Bassleer's ליצור מזון בגרמניה. החברה מייבאת מזון בכמות גדולה ומציעה אותו במחיר מוזל למגדלים, אך ההחלטה על הרכישה בידי המגדלים. בחברה טענו שלא משתמשים באנטיביוטיקה במשלוחים כדי להימנע מאפקט אנטי בקטריאלי. חברת היצוא מספקת גם שירותים נוספים למגדלים כגון אספקת תרופות ואבחון מיקרוסקופי של מחלות. ממשק המים: במתקני אחת מחברות היצוא המים מאספקה עירונית - מגיעים במקור מאגם ומוזרמים באופן שוטף דרך המערכות של החברה. המים מפונים אל הביוב העירוני. כמות המים המוזרמת בכל המערכת נאמדת על ידי בעלי החברה ב-5 עד 10 קוב ליממה. אם מחיר המים שם דומה למחיר בישראל (לפני היטל הבצורת) אזי העלות הזו אפסית.

ההתפתחות הטכנולוגית והשפעתה על המינים המבוקשים

פיתוח טכנולוגיה המאפשרת קיום אקווריומים קטנים יחסית, בנפח של בין 40 - 80 ליטר (ננו אקווריומים) הדורשים תחזוקה ברמה נמוכה, הביאה לעליה בביקוש למינים קטנים. בשנה שעברה נהנו בעלי החיים הימיים: שרימפסים ושושנוניים (Amphiprion) מפופולאריות בעקבות התפתחות הננו אקווריומים. כמו כן עלו הביקושים ל אפיסטוגרמות שהינם ציקלידים קטנים מדרום אמריקה המבוקשים עקב יכולתם להתאים למיכלים קטנים.

ביקוש לווריאנטים מיוחדים (או מכלואים)

הרוב המכריע של המכירות הוא של מוצרים סטנדרטים. קיימת רתיעה ממסחר בדגים שיכולים להיות חשודים כ-GMO (מהונדסים גנטית). החוק הציכי וחוקי האיחוד האירופי אוסרים על סחר ב-GMO ולכן יש רתיעה ממסחר בווריאנטים לא מוכרים, העלולים להיחשד כ-GMO.

עניין בדגים בעלי צבע מחוזק באמצעות תוסף צבע במזון

אנשי המקצוע ציינו כולם כי באופן אישי מעדיפים את הדגים בצבעם הטבעי, לא נשללה האפשרות כי החובבים יעדיפו צבע מחוזק במידת מה. תוסף כזה יכול להקנות יתרון במינים בהם הצבע החזק חשוב, כגון: דיסקוסים אדומים בדגי מים מתוקים או שושנוניים (Amphiprion) בדגי הנוי הימיים.

תמיכה ממשלתית, פיקוח וטרינרי, ארגון הענף ומו"פ

בציכיה אין כל סיוע ממשלתי לענף. כמו כן, אין הכוונה ממשלתית או מו"פ במימון ציבורי. במוסדות האקדמיים נערכים מחקרים בתחום גידול דגי המאכל, אך לא בדגי הנוי. בשונה ממגדלים במדינות אחרות בהם מתקיים יצוא דגי נוי בקנה מידה גדול כדוגמת סינגפור או מלזיה, המגדלים והיצואנים בציכיה אינם מאורגנים. קיימים מועדונים של מטפחים, בעיקר חובבים.

קיים פיקוח וטרינרי מטעם המדינה. הפיקוח מתמקד, בין השאר, באכיפת האיסור על מסחר בדגים שנעשה בגידולם שימוש בשיטות של הנדסה גנטית (GMO). מעקב עירני במיוחד נעשה אחר המסחר בדגי זברה זוהרים, מתוך כוונה למנוע יבוא של דגים מהונדסים גנטית. יש פיקוח וטרינרי על בריאות הדגים המיובאים. אין בציכיה תקנות מיוחדות האוסרות על יבוא דגי נוי, להוציא תקנות בינלאומיות ותקנות של האיחוד האירופי. יש תקנות מיוחדות האוסרות על יבוא של מינים מסוימים של צבי ים.

מבנה המסחר והיצוא

יצוא מתבצע הן על ידי יצואנים קטנים שעוסקים גם בגידול, והן על ידי חברות יצוא מתמחות, בעלות היקף פעילות גדול יחסית. האחרונות מייצאות הן לסיטונאים והן לקמעונאים, חלקן מספקות גם שירותי שטעון (transshipping). היצואנים הקטנים מייצאים ישירות לחנויות קמעוניות, בעיקר בגרמניה, השיווק הישיר מאפשר ליצואנים הקטנים לצמצם את פערי התיווך. היצואנים הקטנים רוכשים בדרך כלל דגים ממספר מגדלים נוספים, בנוסף לדגים מגידול עצמי לצורך השלמת המגוון ועל פי ההזמנות המתקבלות מהקונים. משלוח מינימאלי הוא 4,000 - 6,500 דגים, כלומר תכולה של מכונית פרטית בתדירות שבין פעם לשבוע לפעם בעשרה ימים.

חברות היצוא הבינוניות והגדולות מייצאות הן לסיטונאים והן לקמעונאים. החברות סוחרות במספר מאות עד אלף של מינים/זנים ובפריטים במספר גדלים מכל מין. רק אחוזים בודדים בלבד מהדגים הנסחרים על ידי החברות הגדולות מופנים לשוק המקומי. לחברה בסדר גודל בינוני, הנמנית בין 10 ל-15 החברות הגדולות בציכיה, פוטנציאל יצוא של כ-200 אלף דגים בשבוע ומייצאת דגים לכ-30 - 50 לקוחות במערב אירופה. החברה קונה מדי שבוע דגים מכ-150 - 200 מגדלים ממאגר מגדלים המונה מעל ל-1,000 מגדלים. לחברת היצוא הגדולה ביותר, יכולת אריזה של כ-400 אלף דגים בשבוע, יצוא שנתי בערך של 4 - 5 מיליון אירו. לחברה מאגר של מאות ספקים.

המגדלים מצדם חופשיים לעבוד גם עם יצואנים נוספים והם אכן קשורים למספר יצואנים. מצד היצואנים אין, בדרך כלל, דרישה לבלעדיות (גם משום שלא ניתן לוודא עמידה בתנאי זה) אך קיימת ציפייה כי המגדלים יעמדו בהסכמים הן מבחינת האיכות והן מבחינת זמינות האספקה. באחת החברות ציינו כי יפסיקו לעבוד עם מגדל שאינו מסוגל לספק דגים בעת הצורך משום שהעדיף לספק לחברה מתחרה. במינים הנסחרים בהיקף גדול במיוחד (לדוגמה ניאון) המגדלים מחזיקים במלאי במיוחד עבור חברת היצוא. גם ליבואנים בחו"ל יכולים להיות מספר ספקים בציכיה. תדירות ההזמנה של היבואנים בחו"ל משתנה בין פעם בשבוע לפעם בחודש.

שיטות עבודה

בדרך כלל המגדל אורז את הדגים לפי הזמנת הקמעונאי כך שהיצואן אינו צריך לשנות את מספר הדגים באריזה. החברות משתדלות להחזיק מלאי מצומצם ככל האפשר ומסתמכות על אספקה לפי דרישה ממאגר גדול מאוד (בחברות בהן בקרנו - למעלה מ-1,000) של מגדלים. למרות ההעדפה שלא להחזיק במלאים, החברות נאלצות להחזיק במלאי של דגים מיובאים לצורך אקלומס, של מינים מגידול מקומי הקשים להשגה או כאשר המגדל מרוחק במיוחד ושל דגים שהתקבלו בעודף. ההימנעות מאחזקת מלאי חיונית לצמצום עלויות ולשמירה על רווחיות. גם איכותם של הדגים טובה יותר כאשר הם מועברים ישירות מהמגדל ללקוח. משלוחים קטנים ממגדלים לחברות היצוא מתבצעים באמצעות שירות משלוחים שמפעילה חברת הרכבות או ברכב, לעיתים רכב אחד אוסף משלוחים ממספר מגדלים באותו אזור. רכישת הדגים מהמגדלים מתבצעת לפי ההזמנות שהתקבלו באותו שבוע בחברת היצוא, בהתאם למין ולגודל המבוקשים.

למרות ריבוי הספקים, חברות היצוא מכירות היטב את המגדלים ואת איכות הדגים שלהם, את מרבית המגדלים מכירים באופן אישי. בחברות מטפחים יחסי מסחר ארוכי טווח עם המגדלים, ההעדפה היא כמובן, לטובים שבהם. במינים בהם מספר המגדלים קטן (לדוגמה tetra Cardinal) קל יותר לעקוב אחר האיכות של כל מטפח ומטפח. החברות הגדולות רוכשות דגים ממגדלים בעלי היקפי יצור מגוונים, החל מקטנים מאוד, בעלי 10 - 15 מיכלי גידול, ועד לגדולים ביותר, בעלי 100 מיכלים ויותר. ישנם מגדלים המתמחים במין בודד (לדוגמה Neon או Cardinal), מינים הדורשים התמחות) ומגדלים מספר מינים

נוספים, אחרים מגדלים אף עד 20 - 30 מינים.

להשלמת המגוון, החברות הגדולות עוסקות גם ביבוא של דגים טרופיים ויצורי נוי מכל העולם ויצואם מחדש, עם זאת עיקר המסחר הוא בדגים מגידול מקומי (על פי אחת החברות 80-85%). החברות הגדולות בהן קיימנו פגישות, משווקות מזון וציוד בנוסף לדגים. שירות נוסף שמספקים היצואנים הגדולים הוא שטעון (transshipping). שירות זה כולל איסוף משלוחים משדה התעופה והפצת המשלוחים לקמעונאים השונים בהתאם להזמנות. המשטען אינו פותח את המשלוחים ואינו אחראי לאיכות הדגים, האחריות מוטלת כולה על הקמעונאי. שירותים נוספים שהמשטען מספק הם מו"מ על מחיר המשלוח עם חברת התעופה וטיפול במסמכי המכס.

העבודה בחברות היצוא

מלאי, אריזה ושינוע: חברות היצוא הגדולות משתדלות להחזיק מלאי מצומצם ככל האפשר. מרבית הדגים נבדקים, נארזים מחדש ומיוצאים תוך 24 שעות מרגע הגעתם לחברה. עיקר הפעילות המתבצעת בחברת היצוא היא בקרה ואריזה מחדש. לעיתים, מסתפקים בהוספת חמצן ולא אורזים מחדש. בחברת היצוא משתדלים להמנע מהאכלת הדגים אשר מיוצאים תוך יממה מקבלתם. מספר הדגים הנארזים בשקית משתנה בהתאם לסוג, מאלפי דגיגים (לדוגמא זברה) ועד דגים בודדים (לדוגמא דיסקוסים). לחברות הגדולות מספר רכבים המבצעים משלוחים ליעדים קבועים במערב אירופה.

עקיבות ואחריות היצואן: בשתי החברות הגדולות ציינו את איכותם של הדגים מגידול מקומי. עוד ציינו כי אחוזי התמותה נמוכים מאוד (4%-3%). לחברות קשרים ארוכי טווח עם המגדלים ולכן, למרות העבודה מול מאות מגדלים ומסחר באלפי מינים וזנים יש לחברה היכרות טובה עם איכות הגידול של כל אחד ואחד מהם. לאורך זמן עובדים רק עם מגדלים שעומדים בדרישות האיכות. באחת החברות דווח כי מגדל שמתגלה כבעייתי מוכנס ל"רשימה שחורה", בפעם הראשונה למשך שבוע, בפעם השניה למשך חודש ולאחר מכן לצמיתות. עם זאת, יצויין כי איכות הדגים, כפי שראינו במהלך הסיור, נופלת מזאת שמקובלת בישראל. הדגים מגידול בישראל מצטיינים באחידותם ובשלמותם (נטולי קרעים בזנב ובסנפירים). זאת ועוד, הדגים בישראל מביתים יותר (ביות הדגים מתבטא ביצירת להקה אחת גם באקוריומים בנפח גדול בעוד שבצ'יכה מקובל לצרף באקוריום אחד להקות שמקורן במספר אקוריומים קטנים ועל כן יש תקיפות רבות בין הדגים). בחברות הגדולות יש עקיבות מלאה וממוחשבת, לדבריהם ברמת הדג הבודד, ידוע מקורו של כל דג, מתי ולמי סופק.

כאשר מתקבלת מלקוח תלונה על בעיות איכות או תמותה, המידע לגבי הדגים מאותו מין, מגדל ומשלוח מוצלב עם הלקוחות האחרים על מנת ללמוד על מקום התקלה. משך הזמן בו החברות מספקות אחריות על איכות ובריאות הדגים משתנה בין החברות השונות. בחברה המתמחה בדגי נוי ימיים האחריות למשך שבועיים. באחת מחברות היצוא הגדולות מסרו בעת הביקור בחברה כי היא אחראית על הדגים למשך שבוע לאחר המשלוח, למרות זאת, באתר האינטרנט של החברה מצוין כי החברה אחראית על הגעתם של הדגים בחיים ליעד בלבד וכי לא תתקבלנה תביעות לאחר מכן. למשלוחים אוויריים בלבד ניתנת אחריות ל-24 שעות. בחברה השניה אחריות ניתנת למשך 24 שעות ממועד קבלת המשלוח אצל הלקוח. במקרה של תביעה מוצדקת החברה מספקת דגים במקום הדגים המתים במשלוח הבא לאותו הלקוח. באותה חברה ניתן לתבוע DOA (Dead on Arrival) רק בגין משלוחים אוויריים. גם המגדלים אחראים כלפי חברת היצוא על איכות הדגים למשך 24 שעות בלבד.

היצואן הקטן דיווח כי הוא שוקל כל מקרה לגופו, בדרך כלל מספקים דגים חליפיים עד לשבוע-שבועיים לאחר קבלת המשלוח.

דגי נוי ימיים

השוק לדגי נוי ימיים

הטיפול בדגי נוי ימיים מורכב, דורש התמקצעות וכרוך בעלויות גבוהות יחסית. זוהי, ככל הנראה, הסיבה לכך כי למרות חשיבותה של צ'כיה בגידול ובמסחר של דגי נוי טרופיים השוק לדגי נוי ימיים בצ'כיה עדיין אינו מפותח. המסחר בדגי נוי ימיים בצ'כיה חדש יחסית. התחום התחיל להתפתח בצ'כיה, קרוב לוודאי, לפני כחמש עשרה שנים. היקף הפעילות (כתחביב ובמסחר) עדיין מצומצם. מבדיקה של רישומי המכס של האיחוד האירופי של היבוא והיצוא של דגי נוי ימיים מצ'כיה עולה כי הרישום הוא בלתי עקבי וחלקי בלבד. על פי המידע שנמסר לנו בעת הביקור, בפראג קיימות שתיים או שלוש חנויות קמעוניות בלבד המתמחות בשיווק דגים ויצורי נוי ימיים. בחיפוש באינטרנט איתרנו חמש חברות המתמחות בדגים ויצורי נוי ימיים, חלקן עוסקות גם או רק במסחר מקוון (ראה קישורים בהמשך). הדגים ויצורי הנוי הימיים המשווקים בצ'כיה מיובאים ממגוון מקורות כגון: אינדונזיה, באל, טיוואן ועוד. מטיוואן מייבאים דגי נוי ימיים מגידול בשבי, שמענו גם אודות ניסיון לייבא מישראל.

ביקרנו בפראג בחנות של החברה 6 Mořské akvárium המתמחה בהתקנה ותחזוקה של אקווריומים ימיים ובמכירה של ציוד אקווריומים, מזון, דגי נוי ימיים ויצורי נוי ימיים (אלמוגים, חסרי חוליות ואבנים חיות). החברה נוסדה בשנת 2005 אך בעלי החברה פעילים בתחום האקווריומים הימיים כבר משנת 1994. מאז היווסדה התקינה החברה למעלה מ-200 אקווריומים. החברה פעילה בשלושה תחומים: (1) התקנה של אקווריומים ימיים, (2) מתן תמיכה ושירותי תחזוקה ומכירה קמעונית של ציוד אקווריומים, (3) מכירה סיטונית וקמעונית (גם מקוונת) של דגים ויצורי נוי ימיים. העיסוק העיקרי של החברה הוא תחזוקה וטיפול לטווח ארוך באקווריומים. במשלוח טיפוס של דגי נוי מספקים כ-500 - 700 פריטים. בתצוגה בחנות ראינו כ-20 מינים וזנים. בקטלוג החברה מצויים כ-300 פריטים שונים מכ-30 משפחות של דגי נוי וכן מספר מינים של חסרי חוליות, אלמוגים ואבנים חיות. מקורם של הרוב המכריע של הדגים המשווקים באמצעות החברה הוא מתפיסה בטבע. הרכישה היא ממגוון ספקים, הן באזורי המחיה והן באמצעות חברות העוסקות ביבוא ויצוא מחדש במערב אירופה, כגון De Jong בהולנד. החברה אחראית על בריאות הדגים כלפי הלקוח במשך שבועיים מיום האספקה. הספק בהולנד מאקלם את הדגים במשך מספר ימים עד שבוע ולעיתים רחוקות רק אורז מחדש ושולח.

בחברת יצוא הנמנית על חברות היצוא הגדולות ביותר (כושר אריזה של כ-400 אלף דגים בשבוע), נעשה בקנה מידה מצומצם מאוד גם יצוא מחדש של דגי נוי ימיים. רובו של היבוא הוא של דגים שנתפסו בבר באינדונזיה, לעיתים מייבאים דגים מריבוי בשבי מטיוואן, דווח גם על ניסיון יבוא מישראל. דגי הנוי הימיים שראינו בחברה היו מאיכות בינונית ומטה.

בחברת יצוא נוספת, בינונית בגודלה, לא עוסקים כלל במסחר בדגי נוי ימיים, לדבריהם הסיבה נעוצה בכך שהמסחר בדגי נוי ימיים דורש התמקצעות והשקעת זמן גדולה יותר בהשוואה למסחר בדגי נוי של מים "מתוקים" וכן תוספת של אקווריומים ומקום אחסון בחברה. זאת ועוד, דגי נוי ימיים דורשים תקופת אקלום, בניגוד לדגים מגידול מקומי שבדרך כלל רק נארזים מחדש בחברה.

דגי נוי ימיים מריבוי בשבי

למעט ריבוי בשבי בקנה מידה קטן של המין *Amphiprion ocellaris* על ידי חובב בודד או חובבים בודדים, לא קיים בצ'כיה ריבוי בשבי של דגי נוי ימיים. הדגיגים מריבוי בשבי מועדפים על פני הדגיגים שנתפסו בטבע ונמכרים במחיר גבוה יחסית. המחיר הקמעוני של דגיגים בגודל של כ-2.5 ס"מ מריבוי בשבי הוא 350 קורונות צ'כים (כ-75 ש"ח), בהשוואה ל-410 קורונות צ'כים (כ-85 ש"ח), מחירם של דגיגים בגודל 4 ס"מ שנתפסו בבאלי. דגים בגודל של כ-5 ס"מ שנתפסו בטבע נמכרו ב-490 קורונות צ'כים (105 ש"ח).

פוטנציאל השוק לדגי נוי ימיים בצ'כיה

תחביב גידול דגי הנוי בצ'כיה מפותח מאוד ורמתם של החובבים גבוהה. העליה המתמשכת ברמת החיים בצ'כיה מאפשרת לחובבים להשקיע ממון רב יותר בתחביבם ולרכוש ציוד ומזון מיובא. אין ספק כי גידול דגים ויצורי נוי ימיים כתחביב יתפתח גם בצ'כיה. זאת ועוד, בזכות הרמה הגבוהה של החובבים, המודעות לנושא איכות הדגים ובריאותם גדולה. מחד, צפוי כי החובבים בצ'כיה יעדיפו דגים איכותיים מגידול בשבי וכי בעתיד צ'כיה תוכל להוות יעד נוסף ליצוא הישראלי. מאידך, עם העליה הצפויה במידת העניין של השוק והחובבים בצ'כיה בדגי נוי ימיים, אין זה מן הנמנע כי בעתיד יתפתח בצ'כיה ריבוי וגידול של דגי נוי ימיים בשבי. פיתוח כזה יוכל להישען על הידע הרב הקיים בקרב המגדלים הצ'כים בגידול דגי נוי ועל התשתית הלוגיסטית וקשרי המסחר של ענף דגי הנוי בצ'כיה. בנוסף, מגדלי דגי נוי ימיים בצ'כיה יהנו מיתרון יחסי על פני היצואנים מישראל מעצם קרבתם לשוקי מערב אירופה. למרות זאת, על פי התרשמותנו אין תשתית מתאימה להתפתחות כזו בהעדר תמיכה ממשלתית ובהתחשב בעלויות הגבוהות הנדרשות להקמת חווה כזו, בעיקר נוכח העובדה שצ'כיה מרוחקת מן הים.

סיכום

מגוון המינים והזנים המגודלים בשבי בצ'כיה גדול מאוד (כ 1,000). המשפחות והמינים הנסחרים ביותר הם: מבין מטילי ביצים הדגים החשובים ביותר בהיקפי הסחר הם קבוצות הטטרות על סוגיהם השונים כגון: (*Hyphessobrycon*; *Gymnocorymbus*) ועל מאות המינים השונים והמגוונים שלהם. המוכרים שביניהם הניאון טטרה (*Neon tetra*) והקרדינל טטרה (*Cardinal tetra*) או בשמם המדעי *Paracheirodon innesi* (ניאון) ו *Paracheirodon axelrodi* (קרדינל). כארבעים אחוזים מהמכירות באירופה הן של דגים מקבוצת הטטרות.

מבין משריצי החיים הגופי (*Guppy*) או בשמו המדעי *Poecilia* הוא החשוב ביותר והנפוץ ביותר הוא המין *Poecilia reticulata*. היקף המכירות של דגים מהמין ניאון טטרה גדול פי עשרה מזה של דגי הגופי (*Guppy*).

בדגי האנציסטרוס (*Ancistrus*) יש ביקוש לדגים מגידול צ'כי כאשר אין אספקה מברזיל. לעיתים המגדלים הצ'כים נאלצים להחזיק בדגים הללו חודש נוסף. כי אין ביקוש עקב אספקה מתפישות בטבע בעונות השחונות בהן קל לתפוס את הדגים. דגי אנציסטרוס בגודל 3 ס"מ נמכרים ליבואן בחו"ל ב-0.8 אירו היחידה.

קרפיוני הנוי - דגי קוי (*Cyprinus carpio* (Koi) ודגי הזהב (*Carassius auratus*): משווקים רק מגידול צ'כי בשל האישורים הוטרינרים הנדרשים.

בעת הסיור ראינו אצל המגדלים דגים ממינים רבים ומגוונים כולל זנים רבים של המינים הללו: זברה דניו (*Brachydanio rerio*), פלטים (*Xiphophorus*), מולים (*Molly*) השייכים אף הם כמו הגופי ל *Poecilia*, סייפנים (swordtail) כשהנפוץ ביותר היה *Xiphophorus helleri*, גופי (*Guppy*) על שלל הזנים, מבין מטילי הביצים ראינו בעיקר דגים מקבוצת הטטרות, בהם ניאון טטרה (*Neon tetra*), זנים של דגי קרב סיאמיים (*Betta splendens*). בנוסף ראינו מינים רבים של דגים ממשפחת הציקלידים (*Cichlidae*) בהם ציקלידים ממרכז ודרום אמריקה כגון דגי סקלר *Pterophyllum scalare* אפיסטוגרמות *Apistogramma* כולל רמירזי *Microgeophagus ramirezi*, דיסקוסים (יחסית פשוטים) *Symphysodon discus*. ציקלידים אפריקאים הן מאגם טנגניקה והן מאגם מלאווי בעיקר *Haplochromis* ו *Aulonocara*.

כן ראינו מיני קורידורס (Corydoras), רוזיברברס (*Rasbora*, סומטרות *Puntius conchoni* Rosy barb),
sumatrana, רזבורות *Microrasbora* וגורמי (*Colisa sp.*).

מהשפמנונים ראינו אנציסטרוסים (*Ancistrus*) ופלוקוסטומוסים *Plecostomus*

היקפי הגידול והמכירה שונים מאוד בין המגדלים השונים מכמה מאות דגים לחודש ועד כמה עשרות אלפים לחודש. כן קיים הבדל בין מגדלים המתמחים במספר קטן של מינים לאחרים המגדלים כמה עשרות מינים. יחד עם זאת חשוב לציין שבניגוד לקיים בישראל אין מגדל אשר מתמחה בגידול מין אחד בלבד ואצל רוב המגדלים ניתן למצוא בו זמנית גידול של כ-10 מינים שונים. אצל המגדלים הקטנים גידול דגי הנוי אינו מהווה את מקור ההכנסה העיקרי. חלקם של המגדלים הקטנים מתקשה להתמודד עם העליה בעלויות היצור.

היצוא מצ'כיה מתבצע הן על ידי מגדלים שהם גם יצואנים קטנים מאוד והן על ידי חברות גדולות ומתמחות. חברות היצוא הגדולות מסתמכות על אספקת דגים ממאות ספקים שונים, בעלי כושר יצור מגוון. צ'כיה היא המקור העיקרי לדגי נוי מגידול בשבי במערב אירופה. הענף בצ'כיה נהנה ממספר יתרונות: קרבה לשוק, רמה מקצועית גבוהה ואמינות בגידול ובמסחר. למרות הרמה המקצועית הגבוהה של המגדלים, שיטות הגידול בצ'כיה מפגרות ברמת האגרוטכניקה אחר המקובל בישראל. איכות הדגים בצ'כיה נופלת מזאת המקובלת בענף בישראל, הדגים המיוצאים מישראל מצטיינים באחידותם בבריאותם וברמת הביטחון שלהם.

דגי הנוי מישראל מצטיינים באיכותם הגבוהה וזהו יתרונה של ישראל על פני צ'כיה ביצוא. קיים ככל הנראה פוטנציאל להגדלת היצוא מישראל, על חשבון נתח השוק של צ'כיה, במינים הנסחרים ביותר, כגון: משפחת הטטרות, דגים ממינים שונים של Molly ו-Platy וכן כמויות קטנות של מינים מיוחדים. בנאון טטרה דרוש פיתוח של שיטה לייצור אינטסיבי ויעיל מאוד כדי לאפשר גידול רווחי במחירי השוק (הערה שהתקבלה מחברת יצוא בישראל).

צ'כיה היא שוק יעד מצומצם מאוד ליצוא דגי נוי ימיים. עם זאת קיימת בצ'כיה מודעות גבוהה ליתרונותיהם של דגי נוי מגידול בשבי ונכונות לשלם פרמיית מחיר גבוהה בעבורם בהשוואה לשווקים אחרים.

תודות

תודה לעופר כרמלי מחברת אגרקסקו על עזרה בהכנת הסיור.

Eurostat .External Trade Data

Food and Agriculture Organization (FAO) Fishstat.

Olivier ,K .The Ornamental Fish Market FAO/Globefish Research Program 2001.

The World Fact BOOK.Central Intelligence Agency

אתרי אינטרנט של חנויות למסחר בדגי נוי ימיים בצ'כיה

<http://www.morskeakvarium.cz/main.php?pageid=30&lang=102>

<http://www.akaristika-morska.cz>

<http://www.morske->

[akvarium.com/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=207](http://www.morske-akvarium.com/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=207)

<http://www.akvaria-morska.cz/>

<http://www.morskeakvarium.com/>

הערות שוליים:

1. עבודות קודמות שנעשו בנושא שוקי היצוא לדגי נוי ביחידה לחקר שווקים : קחל, י. השוק העולמי לדגי נוי, היחידה לחקר שווקים, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, אוקטובר 2005. קחל, י. השוק העולמי לדגי נוי ימיים, היחידה לחקר שווקים, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, יולי 2008 ניתנת להורדה מאתר האינטרנט של משרד החקלאות
2. בענף דגי הנוי יש להתייחס לנתוני הערך בלבד. נתוני הכמות הנאספים במכס ביחידות של משקל נטולי כל משמעות.
3. קיימים הבדלים בהערכות של היצוא על פי ה FAO וה Eurostat.
4. נתוני היבוא של האיחוד האירופי מצ'כיה ירדו מאוד החל משנת 2004, כנראה בשל דיווח חסר בעקבות הצטרפותה של צ'כיה לאיחוד. מאז הצטרפותה של צ'כיה ב 2004 בוטלו בדיקות המכס במעברי הגבול בינה לבין מדינות אחרות באיחוד. רק יצוא מעל כמות או ערך סף מסוים מחויב בדיווח. אמינות הדיווח אינה נבדקת ולכן נתוני המכס מאז 2004 חלקיים ויכולים לשמש כמקור ללמוד מגמות אך אינם מעידים על מלוא היקפו של המסחר. נתוני ערך היצוא של צ'כיה מ 2004 ואילך לאיחוד האירופי (EU15) מראים גידול מתון, דומה בשיעורו לזה של תחילת שנות ה 2000 (תרשים 1). לעומתם, נתוני היבוא של האיחוד האירופי מצ'כיה, שהיו אמורים להוות את "תמונת הראי" של נתוני היצוא מראים החל מ 2004 ירידה משמעותית בערך היבוא המדווח. על פי נתונים אלה ערך היבוא של דגי נוי מצ'כיה ב 2008 הסתכם בכ 4.6 מיליון אירו בלבד.
5. על פי נתוני ה FAO ערך היבוא של דגי נוי לרוסיה ב 2007 היה 1.9 מילון דולר CIF
6. <http://www.morskeakvarium.cz/main.php?pageid=30&lang=102>